

Ա Ր Ա Ր Ա Տ

ԿՐՕՆԱԿԱՆ—ԲԱՐՈՅԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆԱԿԱՆ—ՊԱՏՄԱԿԱՆ, ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ—ՄԱՆԿԱ-
ՎԱՐԺԱԿԱՆ ԵՒ ԱԶԳԱՅԻՆ.

Ա Մ Ս Ա Գ Ի Ր

ԹԵԽԳ. ԻԸ. ՏԱՐԻ.

ՀԱՄԱՐ ԵՐԲՈՐԳ

ՄԱՐՏ 1895 Թ.

ԿՐՕՆԱԿԱՆ—ԲԱՐՈՅԱԿԱՆ

ՀՈԳԵՒՈՐԱԿԱՆ ԱՍՊԱՐԷԶԸ.

• Եթէ կեամք հոգով, ընդ հոգ-
ւոյն եւ միաբանեցո՞ւք. եւ մի՞
լիցուք սնապարծք՝ միմեանս
ծայն տալով եւ ընդ միմեանս
նախանձելով
Գաղ. Ե. 25—26:

ուրբ Գլքի այս խօսքե-
րը բոլոր քրիստոնեանե-
րի համար են ասած,
սակայն մենք ի նկատ
կառնենք միայն հոգե-
րական դասակարգին,
ընդունելով որ այստեղ

արտայայտուած սկզբունքին ամենից առաջնա

պէտք է համաձայն գնայ՝ եթէ արժանի է իւր
անուան: Հոգեորականութեան խնդիրը ամե-
նակարեւոր և կենդանի խնդիրներից մէկն է
մեզ համար և կմնայ դեռ երկար ժամանակ. ի-
րականութեան մէջ նա երբէք լուծումն չի
գտնի, մինչև որ մենք տեսականապէս չորոշենք
այն գաղափարը, այն կատարելատիպը, որին
հասնել պէտք է ձգտէ արժանաւոր հոգեորա-
կանը. իսկ եթէ գաղափարը կայ, որոշյ ամենքի
աչքի առաջ նկարուած՝ նա իւր համար ճա-
նապարհ կբանայ, մարդիկ կգտնէ: Այդ գա-
ղափարը մութն է դեռ և ամենատարօրինակ
կարծիքների առարկայ՝ զիսաւորապէս այն
պատճառով որ մենք նորան որոշելու հա-
մար չափը դրսից ենք բերում, փոխանակ նոյն
իսկ հոգեոր կոչման մէջ որոնելու:

Ամենից ընդհանուր չափն այն սովորական դարձած պահանջն է, թէ հոգեւորականը ուսում ստացած պէտք է լինի. շատ իրաւացի պահանջ, բայց անորոշ և միանգամայն խիստ վտանգաւոր թիւրիմացութիւնների առիթ: Եթէ այսօր մեղանում կարելի է համարուում հոգեւորական լինել առանց ամենատարրական ծանօթութիւններն ունենալու այդ կոչման դրած պարտաւորութիւնների մասին: Քրիստոնէական կրօնի և ազգային եկեղեցու գաւառութեան մասին. եթէ կան մարդիկ որ պատրաստ են արժանաւոր հոգեւորական համարել, փառարանել մէկին՝ միայն նորա համար որ նա ուսում է առել, ուշադրութիւն չգարձնելով նորա բարոյական և հոգեւորական կեանքի զանցառութիւնների վերայ, այդ համոզուած մինչև իսկ թէ նա հոգեով քրիստոնէայ լինել չէր կարող: Թէ նա իւր ձեռնադրութեան ժամանակ մշտեում ծիծաղում էր իւր զլխին կարդացած վճիռների վերայ, թէ նա ուրեմն միայն ձեռի համար էր վերարկու հագնում՝ այդ արդէն անհեթեթ հեռանքն է ամենից առաջ այն սխալ համոզման: Թէ ամեն տեսակ ուսում ընդունակ է կացուցանում մարդոց հոգեւոր կոչման համար:

Ամեն ուսում իրեն յատուկ աշխարհայեցողութիւնն ունի իսկ մեծագոյն մասն այն դպրոցների, ուր մեր երիգասարդները կրթութիւն են ստանում՝ այնպիսի աշխարհայեցողութիւն է տալիս որ հոգեւորականութեան զաղափարին դժուար համակերպել կարող է: Քրիստոնէական եկեղեցին այսօր ամեն տեղ կռիւ է վարում խիստ զօրեղ հակառակորդների դէմ. զարմանալի չէ որ մեր մէջ էլ եկեղեցին իւր թշնամիները, եկեղեցական սկզբունքն իւր հակառակորդներն ունենայ. բայց զարմանալի կլինի արդարեւ եթէ մենք ազնիւ արժանատի գործիչներ համարենք նոցա որ եկեղեցական սքեմ են առնում հակաեկեղեցական ձգտումներով որ հոգեւորական անուան տակ հոգեւորական սկզբունքին հակառակ են գործում: Սի հասարակութիւն, որ այսպէս վարուելու ընդունակ է, որ քաջալերում է հոգեւոր

ականութեան մի նշոյլ անգամ ցոյց չտուող հոգեւորականների՝ իրաւունք էլ չունի պահանջելու, որ արժանաւոր հոգեւորականներ լինին:

Որպէս զի լինին նոքա հարկաւոր է որ նախապատրաստուին՝ հոգեւոր ուսումն հոգեւոր կրթութիւն ստանան. և որ զլխաւորն է, որպէս զի մենք հոգեւորականներս այդ անունը կրելու արժանի լինինք, որպէս զի կարողանանք ասել, թէ հոգեւոր կոչումն ունինք, հոգեւով ենք ապրում հոգեւոյ սկզբունքի ներքոյ՝ հարկաւոր է նաև որ այդ սկզբունքին համաձայն ընթանանք. հոգեւոյ հետ համերաշխ աշխարհահայեցողութիւն և գործ ունենանք: Այս է պահանջում առաքեալը, և նա ցոյց է տալիս, թէ որն է հոգեւոյ աշխարհահայեցողութիւնը, որն է հոգեւոյ գործը, հարկաւոր է նորանից սովորել, առաքելական աղբիւրից առնել մեր առաջնորդող զաղափարը և ոչ թէ քմահաճ տեսութիւնների հետեւել: Այսպիսով միայն մենք մի համերաշխ եղբակացութեան դալ կարող ենք: Իւրաքանչիւր հաստատութիւն իւր զաղափարը իւր մէջն ունի իրեն կառավարող հոգին, և այդ հոգին է միայն որ միացնում է, մարմինը բաժանումն է ձգում: Ուստի և «մի՛ լիցուք սնապարծք՝ միմիանց ձայն տալով և ընդ միմեանս նախանձելով»... «Ապա թէ զմիմեանս խաճատիցէք և ուտիցէք, զգոյշ լերուք՝ գուցէ ի միմեանց սատակիցէք»: Այո՛, մահ և անկումն է սպառնում մեզ, եթէ փոխանակ բոլորս աշխատելու, որ մեր Ս. Եկեղեցին կառավարող ներքին հոգեւոյ համաձայն ընթանանք՝ այդ հոգեով համաձայն ու միաբան նաև միմեանց հետ մեր անտի պարծանքը մէջ տեղ կդնենք, կգրգռենք ու կգրգռուինք միմեանց դէմ, միմեանց կնախանձենք՝ կաշխատենք մարդկան հաճոյ լինել և ոչ Աստուծոյ: «Մի՛ խարխիւր, Աստուած ոչ արհամարհի, զի զոր ինչ սերմանէ մարդ, զնոյն և հնձնացէ. որ սերմանէ ի մարմին իւր, ի մարմնոյ անտի հնձնացէ զապականութիւն, և որ սերմանէ ի հոգին՝ ի հոգեւոյ անտի հնձնացէ զկեանսն յաւիտենից»: